

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S T

P A N O R A M A

periode 1 oktober 1988 - 1 april 1989

ALGEMENE KABINETSANGELEGENHEDEN

Parlementaire aangelegenheden

1. Vaste Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

In de verslagperiode is er geen bijeenkomst van de minister met de vaste Commissie geweest.

2. Kamervragen

De vaste Commissie voor Binnenlandse Zaken heeft over de toelichting op de werkzaamheden van de dienst bij het wetsvoorstel inzake de rijksbegroting voor het jaar 1989 een tweetal schriftelijke vragen gesteld. Deze vragen hadden betrekking op de toename van de activiteiten van Oosteuropese spionage- en inlichtingendiensten en de beeindiging van bepaalde technische activiteiten van de BVD.

De PSP-fractie in de Tweede Kamer heeft in het eindverslag betreffende het wetsvoorstel Politierregisters enkele vragen gesteld over de verhouding tussen bepalingen in dit wetsvoorstel en in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Op verzoek van de BVD vindt over de beantwoording hiervan ambtelijk overleg plaats met de dienst.

Wetgevingsaangelegenheden

1. Uitvoeringsregelingen van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Op 22 maart 1989 is de algemene maatregel van bestuur ex artikel 18 in werking getreden waarbij de grensbewakingsambtenaren zijn aangewezen die werkzaamheden verrichten voor de BVD.

Het koninklijk besluit ex artikel 21 waarbij de landen zijn aangewezen waarvoor in beginsel een reisverbod geldt voor de coordinator, ambtenaren van de BVD, IDB, MID en de PID-ambtenaren die met de feitelijke uitvoering van BVD-werkzaamheden zijn belast, is op 22 december 1988 in het Staatsblad gepubliceerd en de dag erna in werking getreden.

De voorbereiding van een ontwerp-regeling inzake de verstrekking van persoonsgegevens aan derden heeft als gevolg van andere prioriteiten vertraging ondervonden.

2. Ambtenarenwet 1929

- a. Een herziening van de Ambtenarenwet terzake van de uitoefening van grondrechten - waarin opgenomen een wettelijke regeling van het veiligheidsonderzoek - is op 2 november 1988 in werking getreden; een herziening van de Ambtenarenwet met betrekking tot reisbeperkingen met ingang van 25 maart 1989.
- b. Met DGMP/AJZ vindt overleg plaats over de in het ARAR en een ministeriele regeling op te nemen uitvoeringsregels betreffende het veiligheidsonderzoek. Hierbij wordt de mogelijkheid geopend herhaalonderzoeken in te stellen.

3. Overige regelingen

- a. Op 1 maart 1989 zijn de "Aanwijzingen voor de beveiliging van staatsgeheimen en vitale onderdelen bij de rijksdienst" in werking getreden.
- b. Door de ministers van Binnenlandse Zaken en van Defensie is op 11 januari 1989 de samenwerkingsregeling BVD-MID vastgesteld.
- c. Op 3 januari 1989 heeft de minister van Verkeer en Waterstaat ten behoeve van de volg- en observatieteams van de dienst desgevraagd ontheffing verleend van een aantal bepalingen van het RVV.
- d. Op ambtelijk niveau is met DG OOV overeenstemming bereikt over de tekst van het wetsontwerp op de CRI en de daarbij behorende toelichting.
- e. Met CZW wordt gewerkt aan het opstellen van een voorstel van Wet betreffende het veiligheidsonderzoek buiten de overheid.

Gerechtelijke procedures.

Civielrechtelijke

De pleidooi voor het Gerechtshof te Den Haag in de bekende Wilman-zaak staan voor op 10 mei 1989 op de rol.

Klachten

1. Nationale ombudsman

Bij de behandeling van de reeds geruime tijd in onderzoek zijnde klacht van het maandblad "De Omslag" over een beweerde poging tot infiltratie van de redactie door een Plaatselijke Inlichtingendienst is een nieuw aspect naar voren gekomen.

Een journalist - die ook een WOB-verzoek heeft ingediend - heeft zich tot de Nationale ombudsman gewend met een klacht dat de BVD door het inwinnen van informatie over hem zijn privacy heeft geschonden.

Een voormalige BVD-informant heeft zich erover beklagd dat hij alsnog belasting en een boete zou moeten betalen over de vergoedingen die hij van de dienst heeft ontvangen en die hij op verzoek van de dienst niet aan de fiscus heeft opgegeven.

2. Vaste Commissie voor de inlichtingen- en veiligheidsdiensten

Een reeds lang lopende klacht blijkt als gevolg van een misverstand bij Justitie nog niet door de vaste Commissie te zijn afgedaan. Dit gebeurt nu alsnog.

Voorts zonden enige kennelijk wat in de war zijnde burgers klachten aan de Kamercommissie.

3. Overige klachten

De advocaat van een in Nijmegen verblijvende Turkse asielzoeker heeft zich via de hoofdcommissaris van politie Nijmegen per brief beklagd over het optreden van twee ambtenaren van de PID, die zonder hulp van een tolk met zijn client een gesprek hebben gevoerd over Turkse politieke bewegingen in Nederland. De schriftelijke reactie van de BVD heeft klager voor zover bekend tevreden gesteld.

De voorzitter van de Vereniging Centrumdemocraten heeft zich met een verzoekschrift tot de minister gewend. Dit verzoekschrift is inmiddels afgehandeld.

Na de ontmaskering van een PID/BVD-informant in Nijmegen heeft een tweetal plaatselijke organisaties bij de burgemeester van die stad een klacht ingediend. De burgemeester heeft deze brieven aan de minister ter behandeling doorgestuurd.

Algemeen

1. WOB-verzoeken

Het aantal verzoeken om inzage in oude en actuele dossiers bedroeg in de verslagperiode zes.

Een verzoek is nog in behandeling.

2. Andere informatieverzoeken

Na de ontmaskering van de PID/BVD-informant in Nijmegen hebben gemeenteraadsleden aan de burgemeester om (aanvullende) informatie verzocht. De burgemeester heeft deze verzoeken niet ingewilligd op dringend advies van de hoofdcommissaris van gemeentepolitie die over het te geven advies vooraf overleg heeft gevoerd met de dienst.

Daarnaast zijn diverse informatieverzoeken van buitenlandse zusterdiensten met betrekking tot juridische aangelegenheden afgehandeld.

3.

4. Adviezen

Ook in deze periode zijn over uiteenlopende onderwerpen juridische en beleidsadviezen uitgebracht.

Personenverkeer Benelux/Schengen/EG

- De Benelux-commissies voor het personenverkeer zijn enkele keren bijeen geweest. De vergaderingen dienen vooral ter voorbereiding van een Benelux-standpunt in de Schengen-werkgroepen.
- In Schengen-verband is deelgenomen aan de vergaderingen van de Werkgroepen I "Politie en veiligheid" en II "Personenverkeer", alsmede van de subwerkgroepen "Grenscontrole en grensbewaking" (I + II), "Gegevens-uitwisseling" (I) en "Europese Gemeenschappen" (II). Ter voorbereiding van de vergaderingen van de Schengen ministers en staatssecretarissen en van de High Officials zijn diverse voorbesprekingen bij Buitenlandse Zaken en Economische Zaken bijgewoond. Vanaf begin 1989 vindt er een wekelijkse afstemming over alle Schengen-onderwerpen plaats bij het ministerie van Justitie. De veiligheidsdiensten uit de Noord-Westeuropese landen, waaronder de Schengen-landen, hebben te Brussel vergaderd over de Schengen-problematiek. Tot nog toe heeft dit beraad vooral een inventariserende en coördinerende rol gespeeld.
- Voorbereidingen zijn getroffen voor het opstarten van overleg van de TREVI-landen over de gevolgen van onder andere de veiligheidsdiensten van de Single European Act van 1986.

Relaties met de politie, de binnenlandse zusterdiensten en andere (beleids)instanties

a. Overlegstructuren

Het afgelopen jaar nam de dienstleiding deel aan diverse overlegstructuren, te weten het CVIN (zesmaal), de grote Evaluatiedriehoek (vijfmaal) en de ASTA (eenmaal).

b. Politie(organisaties)

In nog meerdere mate dan gedurende vorige verslagperiode heeft Schengen de tijd van KVB in beslag genomen. Hierdoor is het voornemen om tot meer en betere contacten met politie en Justitie te komen nog niet tot uitvoering gebracht.

Aan deze ongewenste situatie lijkt echter een eind te komen. Getracht wordt tijdelijk versterking voor KVB te vinden.

Een snelle oplossing voor dit probleem is thans zeer gewenst met het oog op:

- a: te organiseren korpschefsbijschikkingen
- b: een BVD-opleiding voor hoofden Justitiele Dienst van de Rijkspolitie
- c: het opstellen van eisen die van aspirant PID-medewerkers dienen te worden gesteld.

De automatisering van PID'en is een arbeidsintensief taakonderdeel van KVB, juist in de periode dat een groot aantal verbindingen op het punt staat te gaan automatiseren.

Een aantal voorlichtingssessies voor PID-en is in voorbereiding, terwijl bij de vier grootste PID-en gevorderde plannen bestaan tot een vorm van samenwerking op dit terrein.

De reorganisatie van de Rijkspolitie te Water heeft ook repercussies voor de districtsinlichtingenrechercheurs (DIR's) van dit korps. In nauw overleg met KVB tracht de landelijk commandant in spe tot een nieuwe

- afgeslankte - constellatie te komen zonder kwaliteitsverlies.

Steeds vaker wordt het advies van KVB ingeroepen door korpschefs die ook op de PID (een vorm van) projectmanagement willen toepassen.
Een goede zaak, die de intensieve begeleiding van KVB alleszins rechtvaardigt.

Tenslotte zij vermeld dat de inspanningen van de dienst om tot een herziening van de samenwerking met de CRI/BZC te komen de nodige aandacht van KVB heeft gekregen.

Relaties met buitenlandse diensten

Het afgelopen halfjaar stonden de relaties met het buitenland op het hoogste niveau in het teken van de wisseling van de wacht. Het vertrekkende diensthoofd heeft een afscheidsronde gemaakt in de Verenigde Staten, Canada, Engeland, België en Luxemburg. Het nieuwe hoofd heeft reeds tijdens zijn kennismakingsperiode bij de dienst zijn collegae van België, Luxemburg en Griekenland h.t.s. ontmoet. In functie zijnde heeft hij de hoofden van de Israelische en Singaporese dienst ontvangen.

Voor het overige waren zowel de bilaterale als de multilaterale contacten onverminderd intensief.

Voor wat betreft de internationale samenwerking op het gebied van "Schengen" en "Europa 1992" kan verwezen worden naar het hoofdstuk "Personenverkeer Benelux/Schengen/EG".

Interne beveiliging

Een werkgroep is belast met de implementatie bij de dienst van de recent vastgestelde "Aanwijzingen voor de beveiliging van staatsgeheimen en vitale onderdelen bij de rijksdienst".

I.v.m. een gewijzigd ontwerp van de nieuwbouwplannen in Leidschendam werden de beveiligingseisen gedeeltelijk opnieuw geformuleerd.

De organisatorische maatregelen m.b.t. de bij de dienst onder berusting zijnde wapens en munitie voldoen aan de uitvoeringsbepalingen van de Wet wapens en munitie.

Nieuw gebouw

Het door de Rijksgebouwendienst gepresenteerde structuurplan voor het nieuwe gebouw is in de verslagperiode voorzien van een rapport betreffende de elektrotechnische installaties en een pre-advies betreffende warmte- en luchttechnische installaties. Mede aan de hand daarvan werd ook een nieuw voorlopig budget investeringskosten opgemaakt. Het budget komt nu uit op f 74.848.580,--.

Op grond van het Rijkshuisvestingsplan heeft de Ministerraad ingestemd met een voorstel ons gebouw alternatief te financieren. Daarover zijn besprekingen met het ABP te Heerlen gestart.

In een nader uitgewerkte planning betreffende de realisatietijd van het gebouw werd de belofte dat medio 1993 verhuisd zou kunnen worden niet nagekomen. De verhuizing zou naar eind 1993, begin 1994 worden geschoven. Daartegen is bij de Rijksgebouwendienst protest aangetekend.

DIRECTIE B

Relaties

Aan regering, justitiële en bestuurlijke autoriteiten, binnen- en buitenlandse zusterdiensten werden rapportages gezonden betreffende ontwikkelingen en (op handen zijnde) gebeurtenissen in anti-democratische, politiek-terroristische en politiek-activistische kringen. De contacten met de inlichtingendiensten van rijks- en gemeentepolitie bleven veelvuldig, intensief en overwegend vruchtbaar.

De gegevensuitwisseling en afstemming met de Bijzondere Zaken Centrale (BZC) van de CRI verslechterden zienderogen als gevolg van taakoverschrijding en het niet nakomen van afspraken door de BZC. Er is inmiddels een aanzet gegeven tot een structurele verbetering van de samenwerking die uiteindelijk beoogt de informatiestroom richting politie zo effectief mogelijk te doen verlopen. De Technische Evaluatie Commissie, waarin naast vertegenwoordigers van de directie B ook medewerkers van DGOOV, CRI en van DGPV van het ministerie van Justitie zitting hebben, vergaderde frequent om beveiligingsadviezen op te stellen met betrekking tot diplomaten en diplomatieke objecten. Voorts was er regelmatig overleg met de MID ten behoeve waarvan prognoses werden opgesteld inzake de ontwikkeling van het radicale politiek activisme in de anti-militaristische sfeer.

De samenwerking met de IDB en de contacten met het ministerie van Buitenlandse Zaken ten dienste van de beeldvorming inzake Suriname, inclusief met betrekking tot de mogelijke betrokkenheid van militaire machthebbers bij drugssmokkel, lieten niet te wensen over.

Met buitenlandse zusterdiensten werd, bi- zowel als multi-lateraal, samengewerkt op alle onderdelen van het aandachtsveld van de directie.

Communisme

Nationaal

Steeds duidelijker wordt dat gewone SP-leden doorgaans niet weten dat zij deel uitmaken van een communistische organisatie. Eerst wanneer leden in het kader terecht komen kunnen zij, wanneer zij deelnemen aan kadervergaderingen, bekend worden met het ware karakter van deze "stalinistisch" georganiseerde partij. De partijtop streeft dit effect doelbewust na.

De binnen de PvdA opererende trotskistische organisatie Offensief heeft begeleiding gekregen vanuit Groot-Brittannië. Een kaderlid van de Militant Tendency (MT), de "moeder-organisatie" van het Committee for a Workers International (CWI; mondiaal zo'n 13.500 leden) waarbij Offensief is aangesloten, komt om de zes weken naar Nederland om de leiding van Offensief te assisteren bij de organisatie en sturing. Het doel blijft intredepolitiek in de vakbeweging waarbij de nadruk ligt op de ambtenarenbonden.

Het kwalijke karakter van CWI is door meerdere sociaal-democratische partijen onderkend en heeft aanleiding gegeven tot het roeyement van partijleden die deel uitmaken van nationale secties van de CWI. Een goed voorbeeld hiervan is de verwijdering van MT-leden uit de Labourparty in Groot-Brittannië.

Rechts-extremisme

De CD hebben met het oog op de komende Europese verkiezingen in de verslagperiode een publiciteitsoffensief ontketend. Hierin vormde het voornemen om in Kedichem de ongeregelde van 1986 te herdenken, toen actievoerders een verzoeningsbijeenkomst van CD en Centrum Partij verstoorden, het voorlopige hoogtepunt.

Janmaat toonde zich buitengewoon tevreden over het door de burgemeester uitgevaardigde en door de Afdeling rechtspraak van de Raad van State bekrachtigde demonstratieverbod. De CD hoefden hierdoor geen kleur te bekennen omtrent de daadwerkelijke aanhang van de partij; zij konden nu de overheid verwijten hen democratische rechten te onthouden en bovendien had de partij

een grote hoeveelheid gratis publiciteit verworven. De electorale successen van "Die Republikaner" en de "National-demokratische Partei Deutschland" hebben de CD gesterkt in hun overtuiging dat ook in Nederland voldoende steun voor hun politieke stroming aanwezig moet zijn.

Binnen het JFN heeft het verscherpte optreden van het ministerie van Justitie zeker effect gesorteerd. Vooral JFN-leider maakt een aangeslagen

indruk. De onmogelijkheid om de grote geldboetes te betalen en de veroordeling tot twee weken onvoorwaardelijke gevangenisstraf zullen er zeker toe leiden dat de animo om acties te voeren, in ieder geval tijdelijk, tot een minimum gereduceerd zal worden.

Politiek (gewelddadig) activisme

Het politiek (gewelddadig) activisme manifesteerde zich in de verslagperiode op een gemiddeld niveau.

Voor een deel is dat toe te schrijven aan voorkennis, die tot frustratie of een gecontroleerd verloop van acties leidde.

Het verkrijgen van voorkennis werd enigermate vergemakkelijkt door de ontwikkeling naar meer consistentie, minder vrijblijvendheid in het activisme.

Dat gaat gepaard met vorming van structuren en zolang er nog van opbouw daarvan sprake is, is penetratie gemakkelijker.

Met name in het anti-militarisme nam de organisatiegraad toe.

Daardoor konden acties in het kader van Wintex-Cimex en 40 jaar NAVO met behulp van de politie redelijk onder controle worden gehouden.

Maar tegelijkertijd is er binnen een tamelijk strak organisatiekader als dat van VAK-Mobiel een methode van spontane acties ontwikkeld waaraan alleen met behulp van een tamelijk intensieve politie-inzet het hoofd lijkt te kunnen worden geboden.

Inmiddels blijkt er ook hier een overtreffende trap te zijn: de North Atlantic Defence Movement (Onthekkers), die met tot de verbeelding sprekende, bijna individuele acties als het slaan met bijlen op straaljagers hun vredesactivisme gewelddadig belijden.

Een vergelijkbare tactiek wordt toegepast door de groep activisten, die de drijvende kracht was achter het vroegere actieblad BLUF!. Zij hebben het zogenoemde campagne-model ontwikkeld met behulp waarvan plaatselijke groepjes en individuele activisten blijken bewogen te kunnen worden tot gewelddadige actie in het anti-apartheidskader. De groep zelf is er een van oudgedienden, die moeilijk penetreerbaar is en alleen met arbeidsintensieve inlichtingenmidelen kon worden bekeken.

De fundamentalisten onder de krakers, die in de laatste maanden van 1988 in een heftige, met vernielingen en lijfelijk geweld gepaard gaande stammenstrijd met anders gezinde groepen activisten gewikkeld waren, konden vanwege een goede informatiepositie redelijk binnen de perken gehouden worden.

Prominente anti-kernenergie-activisten hebben geprobeerd de radicale (gewelddadige) beweging tegen kernenergie een nieuw elan te geven door het organiseren van een internationaal congres.

In nationaal opzicht bleek dat zo weinig los te maken, dat de inlichtingenmatige belangstelling voor de AKB nagenoeg beperkt kan blijven tot de verbindingen met geestverwanten in het buitenland. Een nieuw, snel groeiend fenomeen in De Beweging is het computeractivisme in de vorm van Bulletin Board Systems en andere (nog moeilijk grijpbare) datatransmissievormen tussen activisten onderling. Zij vervullen weliswaar nog niet die bindende functie, die de landelijk georiënteerde actiebladen N.M. en De Zwarte hebben, maar verdienen wel onevenredig veel aandacht omdat de meer gewelddadige activisten hebben ontdekt dat het een betrekkelijk veilig communicatiemiddel is.

Terrorisme

Links-extremistisch terrorisme

Anti-imperialisme

In de anti-imperialistische hoek van De Beweging in m.n. Amsterdam hield men zich tot begin januari 1989 vooral bezig met het organiseren van ondersteuning en solidariteit met de gedetineerde , de belangrijkste RaRa-verdachte. Het uitdragen van het anti-imperialistische gedachtengoed vormde in dit verband een belangrijk facet. Ondermeer doordat er veel energie werd gestoken in het verkopen van het eigen produkt, bleven ernstige gewelddadigheden uit.

In februari 1989 werd vanuit anti-impri-kring een solidariteitscomitee opgericht in het kader van de op 1 januari jl. gestarte tiende RAF-hongerstaking waarmee men in de BRD verbetering van detentie-voorwaarden en vrijlating van zieke RAF-leden wil afdwingen.

In intensieve samenwerking met de Duitse zusterdienst werden de ontwikkelingen in de contacten van de Nederlandse anti-imperialisten met de RAF-Umfeld gevolgd.

Aan Justitie (CRI) en politie werden met betrekking tot al dan niet te verwachten activiteiten etc. vanuit anti-imperialistische hoek (b.v. i.v.m. de RAF-hongerstaking) inschattingen aangeleverd.

/Knipselkrant

Door (politieke) tegenslagen en slechte gezondheid is in ieder geval voorlopig gestopt met het uitbrengen van de Knipselkrant. Zowel nationaal als internationaal heeft duidelijk aan gezag ingeboet.

Nationalistisch terrorisme (separatisme)

Uit het onderzoek naar de aanslagen die in het voorjaar van 1988 door de PIRA waren gepleegd op Britse militairen in West-Europa werden ook na de arrestatie van een tweetal verdachten in de Bondsrepubliek weinig nieuwe gegevens meer verkregen.

Palestijns terrorisme internationaal

Behalve de bomaanslag op de PANAM 103 boven het Schotse Lockerbie, die door de Westerse inlichtingendiensten in toenemende mate toegeschreven wordt aan hetzij de "15 MEI"-organisatie hetzij het PFLP-GC, kenmerkte het afgelopen halve jaar zich door een vrij groot aantal incidenten, waarvan een gedeelte welgevallig is aan het Shiitische regime in Teheran.

Dat ook Nederland tot het operatieterrein van Palestijnse terroristische organisaties, in dit geval en , gerekend kan worden bleek uit verkregen informatie over een mogelijke verkenning t.b.v. een eventueel te plegen aanslag op een El Al-vlucht via Schiphol. Overleg met de bevoegde instanties leidde tot verscherping van de veiligheidsmaatregelen.

Palestijns terrorisme in Nederland

PLO-kantoor in Nederland

, de PLO-vertegenwoordiger in Nederland, is zeer nauw betrokken bij Arafats activiteiten in het kader van het vredesproces en speelde een belangrijke rol bij de Palestijns-Israëlische dialoog. Dit was voor redenen om hem - en andere deelnemende Palestijnen - in dezelfde categorie te plaatsen als de "verrader" , die door in april 1983 in Lissabon vermoord werd.

Deze indirecte dreiging gaf aanleiding tot het opnieuw instellen van persoonsbeveiliging voor . In maart 1989 werd het duidelijk, dat de PLO bevreesd is voor aanslagen door Syrie-getrouwe organisaties.

In verschillende Westerse hoofdsteden werden door de PLO berichten geventileerd met betrekking tot dreigende aanslagen op PLO-prominenten in een aantal West- en Oosteuropese hoofdsteden, uit te voeren met steun van de Syrische en de Israëlische inlichtingendiensten. De wijze waarop de berichten verspreid werden, doet sterk aan een desinformatie-campagne denken, een gezichtspunt dat in berichtenuitwisseling met zusterdiensten bevestiging vond.

Libische aangelegenheden

Ten onrechte is in het vorige Panorama vermeld dat Libie in een vergevorderd stadium verkeert op het gebied van nucleaire technologie. De schattingen lopen thans uiteen van 8 tot 15 jaar voordat het land ook maar in de buurt is van een nucleaire wapencapaciteit. Dit verhindert echter niet, dat men zijn uiterste best doet zich de technische kennis te verwerven.

Ook het afgelopen halfjaar zag men weer een aantal pogingen om Libische studenten in te schrijven bij instituten voor hoger onderwijs in de sfeer van de hi-tech. Daarnaast blijven berichten over een fabriek van chemische wapens in het Libische Rabta - eventuele pogingen tot het verkrijgen van chemische technologie en chemische wapenvoorlopers - de aandacht houden.

Iraans terrorisme

De rol die de Iraanse ambassade in de affaire Rushdie speelde, heeft duidelijk gemaakt dat er een directe relatie is tussen deze ambassade en moslem-fundamentalisten in ons land. De inspanningen van de dienst op dit terrein, zullen derhalve geïntensiveerd worden, met als doel enerzijds de rol van de Iraanse vertegenwoordiging te onderkennen en anderzijds een inzicht te verkrijgen in de dreiging die uitgaat van moslemfundamentalisten in ons land. Activiteiten in de ons omringende landen maken duidelijk dat die dreiging aanwezig is.

Koerdisch terrorisme

Alles duidt er thans op dat de Koerdische PKK (Arbeiderspartij van Koerdistan) de tactiek van de PLO zal gaan imiteren. Men wil de strijd in het conflictgebied verheugen en buiten het conflictgebied trachten politieke steun te verwerven. Dit zou betekenen dat gewelddadige activiteiten buiten Koerdistan zoveel mogelijk vermeden dienen te worden. In samenwerking met zusterdiensten uit de ons omringende landen volgen wij deze ontwikkelingen nauwgezet.

Minderheden

Naar aanleiding van de affaire Rushdie wordt extra aandacht besteed aan het islamitische aspect van de in ons land verblijvende minderheden. De inspanningen van de dienst zijn erop gericht, vast te stellen welke van de talloze moslingroeperingen in ons land werkelijk fundamentalistisch genoemd moeten worden en op die grond aandacht noodzakelijk maken. Daarnaast wordt aan de activiteiten van met name de Turkse extreemlinkse oppositionele groeperingen extra aandacht geschonken.

DIRECTIE C

Sovjet-Unie

Trends

Zowel in Nederland als daarbuiten heeft de reeds eerder geconstateerde toename van de inlichtingenactiviteiten van KGB en GRU doorgezet. De activiteiten waren daarbij niet alleen gericht op de klassieke doelgebieden als wetenschap en techniek, defensie en economische politiek maar ook de BVD zelf alsmede bepaalde politiediensten waren doelwit.

De genoemde diensten KGB en GRU worden bij de uitvoering van hun activiteiten begunstigd door het dankzij perestroika, glasnost en demokratisatsja meer ontspannen politieke klimaat.

Activiteiten van BVD-zijde

In de verslagperiode werden op de gebruikelijke wijze onderzoeken ingesteld naar de tegen Nederland en/of zijn bondgenoten gerichte inlichtingenactiviteiten van Sovjetrussische zijde. De aandacht ging daarbij in het bijzonder uit naar de activiteiten van de officiële vertegenwoordigingen hier te lande. Tegen de achtergrond van de hiervoor signaleerde trends zijn de volgende zaken vermeldenswaard.

Preventie

Lezingen en briefings werden verzorgd voor onder andere de leden van de Nederlandse Vereniging Bedrijfs Beveiliging (waarbij zijn aangesloten + tweehonderd leidinggevenden op het gebied van bedrijfsbeveiliging), militaire en civiele waarnemers bij oefeningen van het Warschaupact, personeel van Buitenlandse Zaken (waaronder onderhandelaars bij de CFE besprekingen in Wenen), vertegenwoordigers van militaire en politie inlichtingendiensten alsmede de Koninklijke Marechaussee.

Daarnaast werden bedrijven bezocht die voor de Sovjet-Unie interessante handelspartners kunnen zijn en die beschikken over kwetsbare know-how. Tenslotte werden wederom briefings verzorgd voor rectores magnifici en hoogleraren van universiteiten die veelvuldig stagiairs uit de Sovjet-Unie ontvangen.

Onderzoeken

Zoals aangekondigd in het vorige verslag werd in het afgelopen halfjaar extra aandacht besteed aan de activiteiten van de Sovjetrussische persvertegenwoordigers h.t.l..

In de Sovjet-Unie is een Nederlandse journalist, in Moskou geaccrediteerd, naar alle waarschijnlijkheid doelwit van provocatieve activiteiten van de KGB. Recent is er een officiële waarschuwing van Russische zijde gedeponereerd op de Nederlandse ambassade in Moskou. De waarschuwing was gebaseerd op enkele geringe (naar Nederlandse maatstaven gerekend) overtredingen die de journalist in het verleden had gemaakt. Gelet op eerdere ervaringen van deze journalist is niet uit te sluiten, dat het KGB tot enige vorm van verdere actie (uitwijzing?) zal overgaan, mocht daartoe aanleiding worden gevonden.

In samenwerking met de MID/Klu is getracht de identiteit te achterhalen van een persoon die kennis draagt van een "geheim" gerubriceerde aanpassing aan de F-16 gevechtsvliegtuigen en die daarbij toegepaste materialen aan de Sovjet-russische vertegenwoordiging aanbod. Bij gebrek aan informatie moest het onderzoek met negatief resultaat worden afgesloten.

Op 5 april werd aan de ambassadeur van de Sovjet-Unie te verstaan gegeven dat de aanwezigheid van de heer G.S. Karpechenkov verbonden aan de Sovjet-russische handelsvertegenwoordiging in ons land niet langer gewenst was. Karpechenkov (KGB) heeft zich tijdens zijn verblijf h.t.l. beziggehouden met het inwinnen van inlichtingen over de BVD en zijn ambtelijke relaties.

In de media is in ruime mate aandacht geschonken aan de activiteiten van het KGB, gericht op het verkrijgen van in afgeschermd computerbestanden aanwezige informatie. Ook in Nederland is van de zijde van het KGB actieve belangstelling gebleken voor geautomatiseerde databestanden en computer-netwerken. De gebeurtenissen in de BRD hebben ertoe geleid dat enigszins "gas is teruggenomen", waar het om het verkrijgen van kennis over "computer-kraken" gaat.

Nog steeds wordt d.z.z. veel aandacht besteed aan een Nederlandse medicus van wie is vastgesteld dat hij al lange tijd een zeer conspiratieve relatie onderhoudt met officieren van het GRU. De indruk is thans ontstaan, dat betrokkene sinds enige tijd zijn GRU-contactpersoon buiten Nederland ontmoet. In samenwerking met buitenlandse zusterdiensten wordt nu getracht de activiteiten van betrokkene tijdens diens verblijf in het buitenland onder controle te stellen.

Cooperatie

Bij de uitvoering van een groot deel van de hierboven genoemde onderzoeken is samengewerkt met Politie Inlichtingendiensten (PID'en), de MID, alsmede met de

ECD, bedrijfsbeveiligingsdiensten en diverse departementale beveiligingsorganen. De samenwerking met IDB en het O.M. zou in een enkel opzicht nog geoptimaliseerd kunnen worden.

Internationaal is er een goede samenwerking met de zusterdiensten van diverse

Westerse landen waarbij vooral nauw wordt samengewerkt met de Engelsen. De relatie met vertegenwoordigers van inlichtingen- en veiligheidsdiensten van de Verenigde Staten is in de verslagperiode duidelijk verbeterd. In sommige onderzoeken wordt nauw samengewerkt met de NAVO en daaraan gelieerde veiligheids- en inlichtingendiensten.

Middelen

De Volksrepubliek China

Trends

Wetenschap en techniek

De aandacht van de BVD voor de activiteiten van de VRC heeft zich in de afgelopen periode voornamelijk gericht op het gebied van wetenschap en techniek. Geconstateerd werd dat China zich op dit gebied verzekerd heeft van een constante stroom van hoogwaardige informatie.

Het vergaren van deze informatie wordt verzorgd door zo'n driehonderd Chinese wetenschappers die verbonden zijn aan diverse Nederlandse wetenschappelijke instituten.

Steeds vaker blijkt dat deze wetenschappers een militaire achtergrond hebben en dat de interesse zich vooral richt op de militaire toepassing van de wetenschappelijke ontwikkelingen. De Chinese diplomatieke vertegenwoordiging vervult bij al deze activiteiten een coördinerende functie.

Relaties van de diplomatieke vertegenwoordiging

De Chinese diplomatieke vertegenwoordiging besteedt traditioneel veel aandacht en zorg aan het onderhouden van goede relaties met de Nederlandse samenleving. In het verleden richtte deze aandacht zich voornamelijk op de "Haagse" wereld

van ministeries en regeringsfunctionarissen. Thans zien we dat de ambassade zich ook sterk richt op het niveau van de lokale autoriteiten. Met name de belangstelling voor leidinggevende politiefunctionarissen is opvallend. Voorts wordt veel tijd en energie gestoken in het tot stand brengen van jumelages waarbij een voorname rol is toebedeeld aan de gemeenschap van Chinese immigranten.

China en de wapenhandel

Er komen steeds meer aanwijzingen dat Nederland een land is dat in toenemende mate een rol speelt in de wapenhandel van China. Het is in dit verband van belang op te merken dat de Chinese staatsdefensie-industrie Norinco in Amsterdam een van haar weinige buitenlandse vestigingen heeft.

Activiteiten van BVD-zijde

Preventie

In de afgelopen periode werden briefings en lezingen verzorgd voor beveiligings- en leidinggevende functionarissen van defensie-orderbedrijven, vitale industrieën, ministeries, gemeenten en politie-instanties. De contacten met de wetenschappelijke wereld werden verder uitgebreid.

Onderzoeken

De resultaten van de ingestelde onderzoeken vormen een bevestiging van de stelling dat China militair toepasbare wetenschap en techniek uit Nederland/Europa importeert op een wijze en op een schaal die naar alle waarschijnlijkheid niet bekend is bij de autoriteiten onder wier verantwoordelijkheid de wetenschappelijke "uitwisseling" tussen Nederland en China geschiedt. Deze uitwisseling, die in steeds mindere mate berust op officiële akkoorden tussen de Nederlandse en Chinese overheid, vindt meer en meer plaats op basis van directe contacten tussen Nederlandse en Chinese wetenschappelijke instellingen. Daardoor lijken de verantwoordelijke autoriteiten het zicht hierop volledig te zijn kwijtgeraakt.

Cooperatie

Zowel nationaal als internationaal leverde de samenwerking met de zusterdiensten geen problemen op.

Middelen

DDR

Trends

Noemenswaardige veranderingen in de activiteiten van DDR-inlichtingendiensten werden, in vergelijking tot voorgaande verslagperioden, niet waargenomen. Recent werd in de DDR een aantal wettelijke regelingen getroffen met betrekking tot de uitreismogelijkheden voor Oostduitse staatsburgers. Deze regelingen voegen echter niets toe aan de huidige vigerende praktijk. Voor de DDR-burger betekent dit dan ook alleen dat de formele mogelijkheden verbeterd zijn, aangezien nu schriftelijk en met redenen omkleed een eventuele afwijzing moet worden afgehandeld. Tegen een afwijzing kan vervolgens in beroep worden gegaan. Getracht zal worden om vast te stellen of deze nieuwe wetgeving van invloed zal zijn op de werkwijze van het MfS. Immers, de in het verleden toegepaste methodiek van het toezeggen van medewerking bij de verlangde uitreis, zal aanzienlijk moeizamer worden door de meer formele wettelijke grondslag van de regelingen op dit gebied.

Zoals in het voorgaande verslag reeds werd aangehaald, voert de DDR een actieve politiek van promotie van het eigen land. Zij doet dit onder meer door het stimuleren van het aangaan van jumelages, tussen Nederlandse en Oostduitse steden. In deze verslagperiode werd overigens de indruk verkregen dat thans in de DDR een plafond bereikt is, waardoor er in de nabije toekomst geen nieuwe aanzetten tot jumelage gedaan zullen worden.

Activiteiten van BVD-zijde

Op een viertal terreinen wordt projectmatig aandacht besteed aan de inlichtingdreiging vanuit de DDR. Informatie werd ingewonnen over mogelijke inlichtingenactiviteiten vanuit de DDR-vertegenwoordiging in ons land. Voorts werd gezocht naar MfS-bemoeienis binnen een aantal categorieën van Nederlanders met bindingen in de DDR en werd er (selectief) gekeken naar Oostduitse personen die voor een kortere of langere tijd in Nederland verblijven en opvallen door afwijkende gedragingen. Tot slot werd gepoogd de plaatsing van illegalen, d.w.z. personen die door DDR-inlichtingendiensten onder valse identiteit Nederland zijn ingesluisd, te onderkennen.

Onderzoeken

Een onderzoek werd afgerond naar een in Londen woonachtige Westduitser, die nauwe relatie onderhield met een in Den Haag gestationeerde Westduitse diplomaat. Een aantal omstandigheden deed vermoeden, dat de man mogelijk voor een DDR-inlichtingendienst actief zou zijn. In samenwerking met de Westduitse zusterdienst kon deze verdenking worden ontzenuwd.

In drie huwelijksgevallen werd bekend, dat het MfS stappen gezet heeft om te komen tot opbouw en voortzetting van de relatie met de Oostduitse na vestiging in Nederland.

In een geval duurt het onderzoek nog voort.

Waarnemingen

Uit recente ontwikkelingen wordt de indruk verkregen dat, met het oog op 1992, de DDR de greep op haar handelsactiviteiten in Nederland wil versterken. In een aantal gevallen deed de DDR pogingen haar Nederlandse handelspartner ter zijde te schuiven en te vervangen door eigen mensen, of werd er getracht een grotere zeggenschap te verwerven in de Nederlandse firma. De joint-venture als organisatievorm zal, na het wegvallen van de grenzen in 1992, voor de Oosteuropese bedrijven aantrekkelijker worden.

In de verslagperiode trad een nieuwe ambassadeur aan op de DDR-ambassade. De heer , gehuwd met een dochter van DDR-partijleider Honecker, heeft reeds een lange diplomatieke carrière, voornamelijk in Afrikaanse landen, achter de rug. Zijn oorspronkelijke beroep was schrijver. wordt gekenschetst als een star dogmaticus die vasthoudt aan de opvattingen van de SED. Hij heeft op de ambassade een straf regime ingevoerd. Een van zijn voornaamste taken zal zijn een goede relatie op te bouwen met de Nederlandse regering. In september a.s. is een bezoek voorzien van de minister-president, in gezelschap van de minister van Buitenlandse Zaken, aan de DDR.

Coöperatie

In de boven omschreven zaken werd nauw samengewerkt met de PID'en, de Bijzondere Dienst van de KMAR en met de MID.

Middelen

De ons traditioneel ter beschikking staande middelen werden zo doelmatig en intensief mogelijk gebruikt.

Polen

Trends

Naast de voortdurende belangstelling voor hoogwaardige Westerse technologie is er van de zijde van de Poolse vertegenwoordiging in Den Haag meer en meer oog voor de Poolse gemeenschap in Nederland.

De Poolse consul heeft veel van zijn dagelijkse werkzaamheden gedelegeerd en heeft daardoor meer tijd beschikbaar gekregen voor zijn pogingen de diverse Poolse verenigingen in Nederland te bundelen en zodoende onder controle te krijgen.

Speciaal voor dit doel werd in 1988 een "Organiserend comite voor de nieuwe emigratie" opgericht. De leden van dit comite werden door de Poolse consul persoonlijk geselecteerd.

De consul verricht zijn werkzaamheden binnen de Poolse gemeenschap in nauwe samenwerking met het Poolse ministerie van Binnenlandse Zaken, departement I (infiltratie Poolse emigratie in het buitenland).

Direct na de bezettings- en gijzelingsactie in de Poolse ambassade in Bern in 1982 heeft het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken erin toegestemd, dat twee beveiligingsfunctionarissen op de Poolse ambassade in Den Haag werden gestationeerd. Aanvankelijk bleken deze bewakers lage militairen te zijn, die zich amper manifesteerden. In de loop van de jaren bleken de opvolgers, de bewakers worden elke 9 a 10 maanden vervangen, militairen te zijn van steeds hogere rang. Zo zal de nieuwe lichter bestaan uit een kapitein en een luitenant-kolonel, hetgeen opmerkelijk kan worden genoemd.

Onderzoeken

Tsjechoslowakije

Nationaal en internationaal wordt waargenomen dat de Tsjechoslowaakse inlichtingendiensten onverminderd actief zijn.

Het onderzoek naar de in de "Van Haarlem-zaak" gebruikte technieken is voortgezet. De inmiddels in Londen tot 10 jaar gevangenisstraf veroordeelde pseudo Van Haarlem heeft na zijn arrestatie in april 1988 geweigerd enige informatie te verstrekken omtrent zijn activiteiten, zijn binding met de Tsjechoslowaakse inlichtingendienst en zijn werkelijke naam.

Uit het onderzoek van de dienst in deze is gebleken dat de Tsjechoslowaakse inlichtingendienst reeds omstreeks 1970 in Polen een onderzoek instelde naar de vader van de echte Erwin van Haarlem, te weten . Voor zover kon worden vastgesteld, werd bekend dat in 1944 tijdens de gevechten bij Caen was omgekomen en dat de familie kennelijk niet op de hoogte was van het feit dat een kind had verwekt bij een Nederlandse vrouw. De gegevens betreffende werden vervolgens verwijderd uit de officiële registers in Polen. Inmiddels is uit archiefonderzoek vast komen te staan dat de echte Erwin van Haarlem in of omstreeks 1948 in Tsjechoslowakije is geadopteerd door een kinderarts. E.e.a. klopt niet met de achtergrond zoals de pseudo Erwin van Haarlem deze vertelde aan zijn vrienden en bekenden in het Westen.

Een onderzoek naar een mogelijke illegal die momenteel in Nederland woonachtig is, is in volle gang. De betreffende man vertoont wat betreft zijn achtergronden veel gelijkenis met de pseudo Erwin van Haarlem.

Routinewerkzaamheden op het gebied van het reizigersverkeer en de gemengde huwelijken zorgden ervoor dat bekend werd dat ook op dit terrein de Tsjechoslowaakse inlichtingendiensten onverminderd actief blijven. Informatie-behoefte bestaat op het terrein van de emigratie, politiek, economie,

wetenschap en militaire zaken. Uit de continuering van de zogenaamde hoofdkwartieroperaties en het opnieuw oprichten van een Legale Rezydentura kan worden afgeleid dat de activiteiten in de richting van Nederland door de Tsjechoslowaakse inlichtingendiensten worden uitgebreid.

Roemenie

De activiteiten van de aan de Roemeense vertegenwoordiging hier te lande verbonden inlichtingenofficieren konden in redelijke mate onder controle worden gehouden.

Gebleden is dat de activiteiten in het kader van het in 1987 in opdracht van Boekarest gestarte persoffensief inmiddels zijn afgenomen. De redenen hiervoor liggen voor de hand; de erbarmelijke situatie in Roemenie is via de media genoegzaam bekend en positieve propagandistische berichtgeving is nergens ontvankelijk.

Een inmiddels afgesloten onderzoek naar vermeende activiteiten van de Roemeense inlichtingendienst met behulp van een groep Roemeense musici heeft geen nieuwe feiten aan het licht gebracht.

Geconstateerd werd dat Roemeense inlichtingenofficieren onder cover reizen naar de Benelux teneinde daar buiten de Legale Rezydentura's om contacten te onderhouden met agenten die voornamelijk opereren in West-Duitsland.

Met de zusterdiensten uit de Benelux en West-Duitsland is een samenwerkingsverband geïnitieerd teneinde op deze zogenaamde "derde land ontmoetingen" zoveel mogelijk zicht te krijgen. Voor zover kon worden vastgesteld worden deze activiteiten voornamelijk ontplooid ter verkrijging van hoogwaardige Westerse technologie.

Voorts blijkt binnen het toeristen- en handelsverkeer steeds weer de aanwezigheid van de Roemeense inlichtingendiensten. Naast de overbekende informatiebehoefte, blijkt een toename van activiteiten in de richting van de Hongaarse minderheid, zowel voor wat betreft de uit Roemenie gevluchte personen die tot deze groepering behoren, als voor de Hongaarse minderheid die nog in Roemenie verblijft. Het is tenslotte opmerkelijk dat de Roemeense inlichtingendiensten niet schromen om hun in het Westen wonende agenten die tijdelijk in Roemenie verblijven, aldaar in te zetten om informatie te verwerven vanuit de bevolking.

Bulgarije

Bulgarije vervult binnen het Oostblok steeds meer een speerpuntfunctie bij het verkrijgen van Westerse technologie. De recent door de Amerikaanse douane verijdelde smokkelpoging van "high-tech" via derde landen naar Bulgarije vormt hiervan een treffende illustratie. Bij deze affaire waren overigens ook Nederlandse zakenlieden betrokken.

De Bulgaarse militair-attache in Brussel werd eind februari 1989 PNG verklaard. Via een Griekse medewerker van de EG-vertegenwoordiging in Brussel probeerde hij gerubriceerde documenten te verkrijgen.

Cuba

Het enige vermeldenswaardige in de Cubaanse sfeer vormde het oriënterende bezoek aan Nederland van de Cubaanse vice-secretaris van het "Uitvoerende secretariaat voor nucleaire aangelegenheden". Het doel van zijn bezoek was de aanschaf van nucleaire produkten. Een exacte specificatie van de aan te schaffen artikelen kon de man nog niet verschaffen.

Hongarije

De Hongaarse diplomaat, die in Roemenie PNG werd verklaard in de periode, dat de spanning tussen de beide landen hoog was opgelopen, is momenteel verbonden aan de Hongaarse ambassade in Den Haag.

HOOFDAFDELING D

Beveiliging algemeen

De hoofdafdeling D verstrekke beveiligingsadviezen aan overheidsinstanties, bedrijven betrokken bij de uitvoering van gerubriceerde defensieopdrachten en bedrijven van vitaal belang voor de instandhouding van het maatschappelijk leven. Naar aanleiding van actuele dreigingssituaties werden ook beveiligingsadviezen verstrekt aan hooggeplaatste personen en aan politiechefs. Daarnaast verrichtte zij werkzaamheden in het kader van bondgenootschappelijke overeenkomsten en werkzaamheden die voortvloeien uit de door de minister van Binnenlandse Zaken als National Security Authority aan de BVD gedelegeerde taak met betrekking tot de NAVO/WEU-beveiliging in de civiele sfeer in Nederland. Bovendien stelde zij veiligheidsonderzoeken in naar kandidaten voor vertrouwensfuncties bij de rijksoverheid, de internationale organisaties - krachtens bondgenootschappelijke overeenkomsten -, de defensieorderbedrijven en de vitale sector van het bedrijfsleven.

Op 1 maart 1989 is het nieuwe beveiligingsvoorschrift voor de rijksdienst in werking getreden. Dit voorschrift zal een analoge toepassing kennen voor het bedrijfsleven waar met staatsgeheimen wordt omgegaan. De totstandkoming heeft circa acht jaar in beslag genomen. Door dit voorschrift wordt het instrumentarium gecreëerd om het aantal gerubriceerde gegevens bij de overheid en daarbuiten sterker te beperken. Hiermede wordt niet alleen de beveiliging gediend, maar zal ook het aantal vertrouwensfunctionarissen naar verwachting afnemen.

In de komende tijd zal van de beveiligingsverantwoordelijken een grote inspanning worden vereist in verband met de implementatie van de in het voorschrift voorziene maatregelen.

Beveiliging overheid

De beveiliging van gegevens in geautomatiseerde omgevingen staat momenteel sterk in de belangstelling. Het rapport van de Algemene Rekenkamer over computerbeveiliging bij de rijksoverheid heeft aangetoond dat op dit terrein nog veel werk verzet moet worden. Het is daarom verheugend dat de initiatieven die van verschillende kanten op deeltherreinen van de computerbeveiliging zijn genomen, lijken uit te monden in een gecoördineerde actie onder verantwoordelijkheid van de minister van Binnenlandse Zaken. Onlangs vond onder auspiciën van de directie Interbestuurlijke Betrekkingen en Informatievoorziening de eerste informele bijeenkomst plaats, waar een aantal belanghebbende instanties, waaronder de BVD, waren vertegenwoordigd.

Wellicht kan hieruit een formele overlegstructuur groeien, die zich, na de voltooiing van het in opdracht van Binnenlandse Zaken uitgevoerde onderzoek naar de beveiliging van de informatievoorziening, kan buigen over de wijze waarop en de structuur waarin, de computerbeveiliging bij de rijksoverheid verder zal moeten worden aangepakt.

Beveiliging krachtens bondgenootschappelijke overeenkomsten

Naarmate de ontwikkeling van geautomatiseerde gegevensverwerkende systemen voortschreed, geraakte het NATO Office of Security (NOS) tot de overtuiging met een in beveiligingsopzicht zeer kwetsbaar fenomeen van doen te hebben. Aangezien men in eigen kring op dit gebied geen expertise bezat, werd begin zeventiger jaren besloten tot het instellen van een computerbeveiligingswerkgroep (W.G.-1), waarin in mindere of meerdere mate deskundigen van de lidstaten zitting namen. Na het uitbrengen van een voorschrift, dat in C-M(55)15(Final) als section X van Enclosure "C" werd opgenomen, werd de werkgroep ontbonden.

Voor haar know-how bleef het NOS afhankelijk van de deskundigheid van binnen Navo opererende, op de praktische toepassing gerichte, werkgroepen die aan beveiliging slechts een lage prioriteit toekenden, en van de deskundigheid uit de lidstaten die via het NATO Security Committee (NSC) werd ingebracht. Ondanks op deze wijze uitgevoerde herzieningen van section X in 1977 en 1986, raakte men op het gebied van computerbeveiliging ten opzichte van de buitenwereld achter.

Na veel inspanningen slaagde het NOS, gesteund door het NSC, er tenslotte in 1987 in, een formatieplaats toegewezen te krijgen van ADP-security officer. Begin 1988 werd hiertoe een deskundige, afkomstig van het Engelse MOD, aangebracht. Sedertdien is het computerbeveiligingsaspect bij het NOS in een stroomversnelling geraakt.

In de najaarsvergadering 1988 van het NSC werd toestemming verkregen tot reactivering van W.G.-1. Deze werkgroep, samengesteld uit deskundigen van de lidstaten, waaronder de computerbeveiligings-deskundige van de hoofdafdeling D, en uit Navo-kringen, onder voorzitterschap van de ADP-security officer van het NOS, en werkzaam onder verantwoordelijkheid van het NSC, is enthousiast aan het werk gegaan.

In januari jl. werd reeds de eerste vergadercyclus voltooid. Een ambitieus werkplan, gekoppeld aan een tijdschema, werd opgezet, doelstellingen en werkterrein werden vastgesteld. Hetgeen gedurende de voorjaarsvergadering 1989 van het NSC werd geakkordeerd.

De werkgroep zal zich vervolgens buigen over:

- het te voeren beleid en het zonodig formuleren van beleidswijzigingsvoorstellen;
- het kwantificeren en kwalificeren van dreiging c.q. kwetsbaarheid van gerubriceerde Navo-gegevens verwerkende ADP-systemen;
- het op basis van bovengenoemde punten concipiëren van voorschriften en handleidingen met betrekking tot het verwerken van gerubriceerde Navo-gegevens in ADP-systemen.

Ter onderbouwing van bovengenoemde activiteiten zal aan het NATO Special Committee worden verzocht een dreigingsanalyse op te stellen. Gezien het grote belang dat zowel binnen Navo als in de lidstaten wordt gehecht aan computerbeveiliging (COMPUSEC), verdienen de werkzaamheden van deze werkgroep de grootst mogelijke steun.

In het onlangs vastgestelde convenant tussen de BVD en de MID is de beveiligingsverantwoordelijkheid voor de gerubriceerde informatie afkomstig van de civiele organen van de Navo en bestemd voor het bedrijfsleven, duidelijk toegeschreven aan de hoofdafdeling D. Met betrekking tot de Navo-civiele projecten (HAWK, HPL/RAM-project, HAWK-M3, AEGIS/AWACS, PATRIOT MISSILES, BICES etc.) verricht de dienst de rol van National Security Authority (NSA).

Ook met betrekking tot de beveiliging van kennis, welke door de Navo aan een geselecteerd aantal Nederlandse industrieën wordt verstrekt, vervult de dienst de rol van NSA. De hoofdafdeling D is ook voor alle onder haar competentie vallende Navo-zaken het aanspreekpunt (focal point) voor de particuliere sector voor het verkrijgen van clearances en het verrichten van bezoekaankondigingen in verband met bezoeken aan Navo-instellingen en industrieën/organisaties in binnen- en buitenland.

Er is een toename van het aantal bedrijven dat is geïnteresseerd in informatie betreffende Navo-infrastructuur, welke door het ministerie van Economische Zaken wordt verstrekt.

Ook de activiteiten van de diverse werkgroepen van de NATO INDUSTRIAL ADVISORY GROUP (NIAG) nemen toe. Dit vergt meer beveiligingsbegeleiding, activiteiten ten behoeve van clearanceverstrekking en bezoekaankondigingen. Dankzij het in gebruik nemen van een FAX-verbinding kunnen deze zaken snel en efficiënt worden afgewikkeld.

In de afgelopen periode hield de dienst, in het kader van zijn taak als civiele National Security Authority, zogenaamde Navo-inspecties bij de ministeries van Volkshuisvesting Ruimtelijke Ordening en Milieuhygiëne, van Landbouw en Visserij en van Justitie. Bij deze inspecties bleek dat de stand van de beveiliging van gerubriceerde Navo-gegevens ernstig heeft te lijden onder reorganisaties, afslankingen, taakverzwaringen en vervangingen, zoals die bij alle ministeries plaatsvinden. De beveiligingsbevordering zal - mede op dit terrein - krachtig ter hand moeten worden genomen. Het voortzetten van de huidige inspectieprocedure zal daarbij een van de middelen zijn.

Samen met het NOS werd een inspectie uitgevoerd bij Philips Defence Affairs, waar de beveiliging over het algemeen aan de gestelde eisen voldeed. Tijdens een inspectie bij Fokker te Amsterdam bleken enkele knelpunten.

Beveiliging bedrijven

De taakafbakening en de samenwerking tussen de MID en de BVD hebben verder geleid tot een duidelijke werkverdeling op het gebied van de beveiliging van gerubriceerde defensieorders. Momenteel wordt de laatste hand gelegd aan een procedure van clearances en bezoekaankondigingen buiten de Navo- en defensieordersfeer.

Samen met een vertegenwoordiger van de MID werd deelgenomen aan besprekingen in Garmisch Partenkirchen en Parijs over het opzetten van beveiligingsprocedures voor bi- en multilaterale gerubriceerde defensieprojecten. Aan deze besprekingen nemen 12 Europese landen en de VS deel.

Gewerkt wordt aan de formalisering van het aanwijzen als vitaal onderdeel, zoals aangegeven in de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Met de BVA's van diverse departementen heeft nader overleg plaatsgevonden over een inventarisatie van de vitale bedrijven die tot de zorg van de betreffende ministers behoren. De door het ministerie van Economische Zaken gekozen aanpak zal hierbij als leidraad worden genomen.

Van groot belang is verder de wettelijke regeling van vertrouwensfuncties en veiligheidsonderzoeken, waaraan thans door de stafafdeling CZW van het departement in overleg met de dienst wordt gewerkt.

De activiteiten van de "Beweging" beperkten zich tot een verkenningsactie in de nachtelijke uren bij de kerncentrale van Dodewaard.

Sedert maart 1989 valt, naast de uraniumverrijking door middel van de ultracentrifugemethode, ook de verrijking via de lasermethode onder de "Toepassing Geheimhoudingsbesluit Kernenergiewet". UCN/URENCO heeft reeds een begin gemaakt met nader onderzoek naar deze methode. Het Algemeen Beveiligingsvoorschrift Ultra Centrifuge Opdrachten (ABUCO) wordt herzien.

Geparticipeerd wordt in de Interdepartementale Commissie Kernenergie (ICK).

Aan de orde is het operationaliseren van het Verdrag van Wenen, inzake de fysieke beveiliging van kernenergiemateriaal, in het bijzonder de grensoverschrijdende transporten.

In de Commissie Bescherming Energiebedrijven is het totstandbrengen van standaard geautomatiseerde beschermingsplannen aan de orde.

Met de RP Schiphol werd samen met een collega van de Engelse zusterdienst gesproken over beveiligingsonderricht aan bij de luchtvaart betrokken personeel. Verder werd van gedachten gewisseld over het door de RP voor "high Risk flights" in gebruik genomen "profile-check" systeem.

De Nationale Commissie Burgerluchtvaart is gewezen op de deskundigheid bij de moderne kaper ten aanzien van vliegprocedures en de constructie van vliegtuigen. Gewezen werd op het gevaar van het aan boord nemen van radio's die kunnen zijn toegerust met een "barometric switch" en explosieven. In beveiligingskringen wordt er rekening mee gehouden dat de PAN-AM jumbojet die later boven Lockerbie neerstortte, met een dergelijke bom tot ontploffing werd gebracht.

Met het directoraat-generaal Scheepvaart en Maritieme Zaken (DGSM) van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en vertegenwoordigers van betreffende bedrijven werden besprekingen gevoerd over de opzet van een zekere mate van beveiliging van de passagiersscheepvaart. Een ontwerp is gemaakt, waarbij DGSM de coördinerende rol namens de overheid vervult. Het ontwerp zal worden voorgelegd aan de Nationale Havenraad.

Met de Engelse en Duitse zusterdiensten werd verder overleg gepleegd over de ontwikkelingen van het Pakistaanse nucleaire project. Geconstateerd werd dat de dood van Zia ul Haq geen wijziging heeft gebracht in het streven van Pakistan naar een nucleaire capaciteit. De samenwerking met China speelt hierbij ook een belangrijke rol.

In de verslagperiode heeft de dienst enkele tientallen leveranties van de Nederlandse leverancier van A.Q. KHAN onder de aandacht gebracht van de interdepartementale Commissie. Deze heeft diverse transacties doorverwezen naar de ECD.

Veiligheidsonderzoeken

In de tweede helft van 1988 werden 5783 veiligheidsonderzoeken ingesteld, waarvan 303 uitgebreide veldonderzoeken. In 41 gevallen werd de diepgang van een administratief onderzoek op grond van antecedenten gewijzigd in een uitgebreid veldonderzoek. Over personen werden antecedenten geëxploiteerd.

In 1988 heeft afwijzing voor een vertrouwensfunctie niet geleid tot een of-

ficiële verweerprocedure. Wel werd in toenemende mate geconstateerd dat geëxploiteerde antecedenten aanleiding gaven tot zgn. beveiligingsbegeleiding, welke kan geschieden door de betreffende beveiligingsfunctionaris, door de beveiligingsadviseurs van de hoofdafdeling D of t.b.v. Defensie door de militaire inlichtingendienst.

Sedert de werkzaamheden van de Commissie Herwaarderung Vertrouwensfuncties en de Permanente Commissie Vertrouwensfuncties zijn de aantallen vertrouwensfuncties en daarmee het aantal in te stellen veiligheidsonderzoeken drastisch gedaald. Bij de overheid en in het bedrijfsleven over de afgelopen 5 jaar met circa 30%.

Computerbeveiliging

De Stuurgroep Voorschriften Computerbeveiliging heeft de minister van Binnenlandse Zaken voorgesteld de Stuurgroep op te heffen en een nieuwe overleggroep te installeren.

In toenemende mate wordt een beroep gedaan op de hoofdafdeling D door zowel de overheid als het bedrijfsleven, op expertise op het gebied van computerbeveiliging en in het bijzonder bij het opstellen van computerbeveiligingsplannen, zodanig dat de computerbeveiligingsdeskundige niet of nauwelijks meer aan de vraag kan voldoen.

Beveiligingsadvisering

De laatste jaren is er een toenemende behoefte bij bedrijven, met name in de petrochemische sector, om de getroffen beveiligingsmaatregelen in ruime zin uitgebreid te laten toetsen.

Door de hoofdafdeling D zijn in de afgelopen periode een aantal van deze zgn. "Security Surveys" uitgevoerd. Onlangs is een dergelijk onderzoek gestart bij de British Petroleum Raffinaderij Nederland.

Gebleden is dat een dergelijke aanpak in een relatief korte tijd een goed beeld geeft van een organisatie, de bedrijfscultuur en de risico's gerelateerd aan de dreiging. Op deze wijze kunnen op efficiënte wijze aanbevelingen worden gedaan voor verbetering van de beveiliging.

Vorming en opleiding

In het kader van de beveiligingsbevorderende taak werden zeven oriëntatiedagen gehouden voor een honderdtal beveiligingsfunctionarissen bij de overheid en het bedrijfsleven. Onderwerpen waren het optreden van de Chinese inlichtingendienst in Nederland, de actuele stand van zaken van het politiek (gewelddadig) activisme en de methoden en middelen gebruikt door politiek activisten.

Ook vond een voorlichtingsbijeenkomst plaats voor cursisten in opleiding bij Dienst Buitenlandse Zaken.

HOOFDAFDELING SBP

De hoofdafdeling SBP heeft in de verslagperiode systematisch informatie verzameld over internationale ontwikkelingen, die van invloed zouden kunnen zijn op de binnenlandse veiligheid. Aan de hand daarvan werden "briefings" gegeven en rapporten samengesteld ten behoeve van andere dienstonderdelen. Deze rapporten werden ook ter beschikking gesteld van binnen- en buitenlandse relaties, wat soms resulteerde in toezending van aanvullende informatie. De belangstelling ging in het afgelopen half jaar in het bijzonder uit naar de hieronder genoemde verschijnselen en ontwikkelingen.

In de Sovjet-Unie heeft het liberaliseringsbeleid - dat voor Gorbachev geen doel in zichzelf is maar een middel om de op het marxisme-leninisme gebaseerde Sovjetstaat weer op te stoten in de rij van grote mogendheden - onbedoeld ertoe geleid dat het nationalisme onder de verschillende volkeren (cf. Nagorno Karabach en de Baltische landen) steeds meer tot een probleem werd. Onlangs besloot het CC/CPSU in de komende zomer een plenum te wijden aan "interetnische relaties", maar stelde daarbij wel het probleem niet in een adem te kunnen oplossen. Op economisch terrein hebben de ontwikkelingen (nog) niet tot verbeteringen geleid: de hervormingen in de landbouw zijn zonder resultaat gebleven, de kritiek bij de bevolking lijkt toe te nemen en een

directe verbetering in de naaste toekomst is niet te verwachten. Opvallend was het verloop van verkiezingen van eind maart toen de Sovjetbevolking massaal uiting gaf aan het bestaande ongenoegen over het functioneren van (regionale) CPSU-functionarissen door hen buiten het nieuwe "Congres van Volksafgevaardigden" te houden.

Het hervormingsbeleid vindt op het internationale vlak zijn vertaling in de politiek van het "nieuwe denken", bedoeld om speelruimte te scheppen voor de nationale wederopbouw door internationale ontspanning, ontwapening en samenwerking. Deze pragmatische benadering inspireerde de Sovjet-Unie in de verslagperiode opnieuw tot een reeks vredesinitiatieven en ontwapeningsvoorstellen, waardoor zij middelen voor haar economisch herstel vrij kan maken en een internationaal voordelen opleverend vredelievend imago op kan bouwen. Zo kondigde Gorbachev in zijn toespraak voor de Algemene Vergadering van de VN op 7 december een eenzijdige reductie (10%) van de Sovjetstrijdkrachten aan, die intussen begeleid lijkt te gaan worden door een omvangrijke campagne om met name de westerse besluitvorming inzake de NAVO-plannen tot modernisering van de nucleaire korte afstandswapens en inzake de in maart begonnen Weense CFE-onderhandelingen te beïnvloeden ten gunste van de Sovjetopties. Over de in dit verband te verwachten Sovjetrussische "actieve maatregelen" zijn enkele rapporten voor intern en extern gebruik geschreven.

In Oost-Europa begint zich langzamerhand een verschil in appreciatie af te tekenen met betrekking tot het hervormingsbeleid in de USSR. Gerapporteerd werd over de nauwelijks verhulde wijze waarop de DDR, Tsjechoslowakije en Roemenie hun onderlinge banden aanhaalden en een "anti-perestroika troika" zijn gaan vormen. Polen en Hongarije daarentegen zoeken duidelijk aansluiting bij het Gorbachev-beleid en geven er blijk van bij de eigen hervormingen nog wat zeilen bij te willen zetten.

Voor wat Joegoslavië betreft ging de aandacht uit naar het eigenzinnig optreden van de Servische leider Milosevic en zijn pogingen de "groot-servische droom" in praktijk te brengen. Dit heeft inmiddels geresulteerd in een aanzienlijk beknotting van de autonomie van de Servische provincie Kosovo, waar de bevolking in grote meerderheid van Albanese afkomst is, en tot grote etnische spanningen in Joegoslavië, die geleidelijk ook de gemoederen hebben verhit onder Albanese Joegoslaven die in West-Europa verblijven.

Over de ontwikkelingen binnen het Westerse communisme en over de activiteiten van internationale mantel- en beïnvloedingsorganisaties werd slechts beperkt gerapporteerd. Oorzaken daarvoor waren resp. de in de afgelopen jaren sterk erminderde belangstelling binnen de dienst voor dit onderwerp en de geringe activiteiten van genoemde internationale organisaties. De bedoeling is rapportage op deze terreinen voorlopig op een samenvattende en overzichtmatige basis te brengen, in afwachting van de verdere ontwikkeling van de behoeftes op dit punt.

Het Sino-Sovjet toenaderingsproces boekte opmerkelijke vorderingen via troepenreducties in de grensgebieden en in Mongolie, alsmede dankzij de medio februari geëffectueerde aftocht van de Sovjet interventiemacht uit Afghanistan. Diplomatiek overleg tussen Beijing en Moskou bereikte sinds decennia weer het ministerieel niveau en had tot resultaat dat Gorbachev in mei voor

een top-ontmoeting in China wordt verwacht. Reeds werd aangekondigd dat ook de ruim 25 jaar geleden verbroken partijrelaties (CCP-CPSU) bij die gelegenheid hersteld gaan worden. De implicaties van dergelijke normaliseringsverschijnselen voor regionale conflicten als die in Indo-China en op het Koreaanse schiereiland werden nauwlettend gevolgd. De stagnerende hervormingen in de Chinese Volksrepubliek begeleid door ernstige economische crisisaspecten, waren met het oog op hun politieke invloed op Chinese diplomaten en studenten/wetenschappers overzee onderwerp van studie en rapportage.

Zowel met betrekking tot de rest van Azië als Latijns-Amerika werden diverse politiek relevante tendensen, inclusief ontwikkelingen op het vlak van guerrilla- en bevrijdingsbewegingen gedocumenteerd, speciaal vanuit de optiek van mogelijke repercussies daarvan in minderheidsgroeperingen en daarmee solidaire kringen hier te lande.

De Arabisch-islamitische wereld zorgde in de afgelopen periode voor de nodige problemen en vraagtekens. Terwijl de aan PLO-voorzitter Yasser Arafat loyale Palestijnse verzetsbewegingen begin november 1988 duidelijk maakten naar een politieke oplossing van het conflict met Israël te zoeken, veroordeelden Arafats tegenstanders - w.o. niet alleen in Damascus zetelende revolutionaire groeperingen, maar ook islamitische fundamentalisten in de bezette gebieden - deze stap als verraad aan de nationale zaak. Veel wijst erop dat deze tegenstanders de PLO-voorzitter bij Israël's en Amerikanen in diskrediet willen brengen door via gewelddadige acties duidelijk te maken dat hij niet namens alle Palestijnen spreekt. In januari 1989 werd het Westen door de zgn. Imhausen-affaire met de neus op het feit gedrukt dat in het Midden-Oosten koortsachtig gezocht wordt naar biologische en chemische strijdmiddelen. Het doodvonnis dat de Iraanse leider Khomeini in februari 1989 over de Britse schrijver Rushdie uitsprak maakt ook onder moslems in West-Europa veel los. Dat hun opkomen voor handhaving van islamitische waarden haaks staat op de Westerse ideeën inzake tolerantie werd toen pijnlijk zichtbaar. In maart 1989 werd duidelijk dat in Iran een felle strijd om de macht gaande was. Verschillende signalen wijzen erop dat een radicaal-islamitische stroming, die weinig op heeft met Westerse waarden inzake mensenrechten en pluriformiteit, de overhand lijkt te krijgen.

In de laatste fase van het SBP-automatiseringsproject Delphi is veel aandacht besteed aan een aantal onvolkomenheden in het ontworpen computersysteem. Met name ten aanzien van de performance en de rapportagemogelijkheden van de relationele database werd terreinwinst geboekt. De bruikbaarheid van het systeem binnen SBP werd hierdoor vergroot. De wijzigingen in de oorspronkelijke opzet van de database noodzaakten tot het schrijven van een nieuwe handleiding, die inmiddels is voltooid.

HOOPDAFDELING E

Afdeling Opleiding en Vorming

Het overgrote deel van de beschikbare capaciteit is besteed aan het verzorgen van cursussen als bedoeld in het "Reglement Opleidingen en Examens BVD". In de verslagperiode werden twee algemene opleidingen georganiseerd (totaal 25 deelnemers) en vier specialistische (29 deelnemers). Daarnaast was er een oriëntatiecursus voor beveiligingsfunctionarissen (14 deelnemers) en werden er enkele bijscholingsbijeenkomsten gehouden.

Medewerkers van de afdeling zijn daarnaast opgetreden als gastspreker of gastdocent tijdens bijeenkomsten c.q. cursussen van politie, krijgsmacht en andere delen van het openbaar bestuur.

De afdeling levert substantiele bijdragen aan het welslagen van kwetsbare, jaarlijkse en halfjaarlijkse oefeningen van Britse zusterdiensten op ons grondgebied, o.a. door het beschikbaar stellen van rollenspelers en het verzorgen van logistieke voorwaarden.

De afdeling vervaardigde een ontwerp van een cursus bestemd voor politie-officieren/lijnchefs van PID-functionarissen.

Een drietal notities werd vervaardigd over resp. de positie van de afdeling ten opzichte van het opleidingsbeleid bij de dienst, de waarde van de verzorgde cursussen en de mogelijkheden de afdeling te betrekken bij cursusoverschrijdende research-activiteiten en het in verband daarmee onderhouden van niet-geheime relaties met o.m. onderzoeksinstituten in het politiek-maatschappelijke veld. De notities maken deel uit van de beraadslagingen omtrent het dienstbeleid. Binnen de kaders van de notities is een studie uitgevoerd naar de weerklank in Nederland van de politiek van perestroika en glasnost in de Sovjet-Unie. In daarbij gelegde externe contacten werden aanmoedigingen ervaren op deze weg voort te gaan.

Afdeling onderzoeken

Er werden 10 video-writers, compacte tekstverwerkers, geplaatst bij EIX die zich in het gebruik als zeer efficiënt bewijzen.

Op verzoek van D(DIB) werd begonnen met de debriefing van een aantal vertrouwensfunctionarissen in het bedrijfsleven die Oost-Europa bezochten.

Het werkaanbod is in toenemende mate seizoengebonden, de eerste maanden van het kalenderjaar tonen enige terugval.

Volg- en observatie-afdeling

Afdeling Vertalingen en Uitwerking

- Verschillende EJ-tolken hebben, zowel intern als operationeel, belangrijke ondersteunende activiteiten ontplooid.

AFDAFDELING TECHNIEK

Verbindingen

Er is een oplossing gevonden voor de herplaatsing van medewerkers, die te kennen hadden gegeven voor een andere functie in aanmerking te willen komen. Dit is de motivatie in de groep zeer ten goede gekomen. Aangezien overplaatsing nu echter afhangt van de instroom van nieuw personeel, wordt hard gewerkt aan het aantrekken daarvan.

Bijzondere opdrachten

Er is door de medewerkers van deze sectie een grote bijdrage geleverd aan diverse AECS-onderzoeken zowel in civiel, NATO als militair verband.

Elektronica

Een verhuizing van de Research- en Ontwikkelgroep van het pand Johan van Oldebarneveltlaan naar het hoofgebouw is op 1 april afgerond. Beide electronicagroepen zijn nu ondergebracht in een gebouw, hetgeen grote voordelen heeft in het kader van het efficiënt gebruik van de meetapparatuur.

Vorbereidingen worden getroffen voor een reorganisatie van de Elektronica-groep teneinde tot een integratie te komen van de beide electronicagroepen enerzijds en de realisering van een speciale softwaregroep anderzijds. Oogmerk is te komen tot een projectmatige aanpak, teneinde ontwikkelingen sneller te kunnen afronden. E.e.a. wordt ingegeven door de zeer snelle ontwikkelingen van de huidige techniek.

Administratie/Documentatie

Het bestand aan technische literatuur is geschoond en geoptimaliseerd. Er is voorzien in een opvulling van de plaats van algemeen assistent, welke was opgevallen door het vertrek wegens pensioen van de voorganger.

Foto/Repro

Er is een nieuwe medewerker aangetrokken voor de reprograaf, die wegens langdurige ziekte de dienst vervroegd heeft moeten verlaten. Onverkort wordt getracht de vacante plaats op te vullen van fotograaf. De werkdruk is door het zeer hoge aanbod, als gevolg van o.a. zeer vele acties, extra hoog. Studie wordt verricht naar nieuwe technieken, onder meer Desktop Publishing en opslagtechnieken.

HOOFDAFDELING A

In dit halfjaar is de aandacht vrijwel uitsluitend uitgegaan naar de grote projecten die door A in samenwerking met andere dienstonderdelen worden uitgevoerd:

- Het project Decentrale Documentatie is in een beslissend stadium gekomen: de personele integratie van de verschillende groepen uitvoerende documentatiemedewerkers van A met de administratieve groepen van de primaire afdelingen is in maart jl. doorgevoerd. Een aantal procedurele vernieuwingen wordt ontworpen om te zorgen voor aansluiting van de decentrale documentatie-processen aan het centrale post- en archiefproces.
- Het nieuwe informatiesysteem (TARGET/CR) voor het contraspionage-werk in de Sovjetrussische sfeer wordt, na de fase van het basisontwerp, nu in detail uitgewerkt. Dit eist vrijwel alle ontwikkelcapaciteit op, naast een voortdurende inzet van de gebruikende afdeling.

Voorals als gevolg van de decentralisatie van het uitvoerende documentatiewerk is het belang van de centrale coördinatietaak van A voor het totaal van de operationele informatiestroom in het afgelopen jaar sterk toegenomen, met name om de communicatie tussen de primaire dienstonderdelen en een zekere uniformiteit van informatieopslag en -voorziening te garanderen.

De ontwikkeling in de kantoorautomatisering bij de dienst verloopt noodgedwongen nog langs twee sporen:

- tekstverwerking met aanwezige terminals op de centrale computer is fors gegroeid, mede door de klassikale aanpak van de cursussen in eigen huis.
- gebruik van Personal Computers (IBM/PS2-lijn) vooral voor beheers-toepassingen neemt slechts mondjesmaat toe als gevolg van de beperkingen in financiële ruimte en begeleidingscapaciteit.

Koppeling van PC's in een netwerk, op den duur ook aan de centrale computer, stuit tot nu toe eveneens op gebrek aan mankracht en geld.

AFDELING FEZ

Naast de financieel-economische zaken heeft FEZ bij de Dienst ook de zorg voor de interne dienst, t.w. het vervoer, de huishoudelijke dienst, de restaurants, alsook de beveiliging van de dienstgebouwen.

Dienstvervoer

De afgelopen maanden is onderzocht of het wenselijk is het dienstvervoer op andere leest te schoeien. De voorlopige conclusie is dat de huidige werkwijze qua kosten, veiligheid en beveiliging de toets der kritiek kan doorstaan, doch dat op het punt van de capaciteit en het gemak voor de gebruikers verbeteringen wenselijk zijn.

Voorts heeft het onderzoek geleid tot het voorstel de groep chauffeurs verder in te krimpen.

Arbeidsinspectie

Een onderzoek van de Arbeidsinspectie leidde tot enige serieuze aandachtspunten. In de ruimte van de fotosectie diende een nooduitgang gerealiseerd te worden, terwijl bij dezelfde sectie de ventilatie in de kleurenontwikkelcentrale onvoldoende werd beoordeeld. Het laatstgenoemde punt kon snel worden verholpen. Met de aanbesteding van de nooduitgang is niet gewacht tot zekerheid bestond over een bijdrage uit de 4.4.1-regeling, aangezien goedkeuring te lang op zich liet wachten. Opnieuw kwam hierbij de wenselijkheid naar voren dat de dienst zelf zou moeten kunnen beschikken over een evenredig percentage van de voor het departement beschikbaar gestelde gelden in het kader van de 4.4.1-regeling voor onderhoud van de gebouwen.

Financiën Personeel

Bij het berekenen van de salariskosten 1989 en het opstellen van de personeelsbegroting 1990 is zo goed mogelijk gebruik gemaakt van de systematiek zoals beschreven in het eindrapport van de werkgroep Integrale Personeelsbegroting. De dienst kon hierbij geen gebruik maken van de geautomatiseerde bestanden bij het RCC omdat het uit beveiligingsoogpunt niet mogelijk is de BVD-personeelsgegevens onder te brengen bij Interpers. De koppeling RCC-Interpers kan derhalve voor de dienst niet worden gemaakt.

DFEZ verwacht dat de IP-systematiek het mogelijk zal maken het structurele tekort op de personeelsbegroting van de dienst in 1990 weg te werken. Binnenkort zal met DFEZ overlegd worden over het oplossen van de problematiek in 1989.

Financiën Materieel

De toenemende behoefte aan automatisering heeft ertoe geleid dat, ondanks het ruimere automatiseringsbudget, de noodzakelijke vervanging van apparatuur niet mogelijk blijkt. Met DFEZ zal besproken worden of in de loop van het jaar 1989 ad hoc een helpende hand kan worden toegestoken.

Financiën Geheim

In de verslagperiode heeft de president van de Algemene Rekenkamer zich gebogen over het controlerapport met betrekking tot de geheime uitgaven van de dienst in 1986 en 1987. Deze eerste bemoeienis van de president van de Algemene Rekenkamer met dit aspect van de BVD-financiën is na enige toelichting positief afgerond.

HOOFDAFDELING PZ

Algemeen

Naast de gebruikelijke beheers- en begeleidingsactiviteiten zijn de verdere afronding van reductieprojecten, de discussies over de wijze van toepassing van differentiatie in beloning en de deelname aan het centraal Management Development systeem bepalend geweest voor de werkzaamheden van de hoofdafdeling PZ.

Een belangrijk moment vormde de personele integratie van de documentatiemedewerkers van de hoofdafdeling A met de directies B en C. Als een belangrijk onderdeel van het project decentrale documentatie is hiermee bereikt dat werkzaamheden tot stand zijn gekomen waarin bewerking van informatie en administratief-documentaire ondersteuning zijn samengevoegd.

Doordat ook voldaan kon worden aan de reductietaakstelling die aan dit project was gekoppeld, is thans een voldoende aantal formatieplaatsen beschikbaar gekomen om aan de taakstelling voor 1989 en 1990 te voldoen.

Door slechts zeer terughoudend externe wervingsactiviteiten te laten plaats vinden is de feitelijke bezetting nogal onder de toegestane bezetting gekomen. In een aantal sectoren gaat dat in toenemende mate problemen opleveren; intensivering van de werving zal dan ook nodig zijn.

Het overleg

Onderwerpen waarover in het overleg afspraken zijn gemaakt zijn:

- een grotere betrokkenheid van de O.C. bij de totstandkoming van de dienstbegroting (met name bij de voorbereiding van de begroting);
- toepassing van I.B.B. op een zo ruim mogelijke schaal, waarbij rekening gehouden dient te worden met mogelijke ontwikkelingen op het terrein van Management Development en loopbaanbeleid;
- reorganisatie directie B;
- herplaatsing aantal TV-medewerkers.

Voorts wordt melding gemaakt van de goede samenwerking tussen O.C. en Stuurgroep Decdoc m.b.t. de totstandkoming van voorstellen inzake aanpak en uitvoering van het Decdoc project.

Tenslotte volgt hieronder een opsomming van de overige onderwerpen die zijn afgerond respectievelijk nog in behandeling zijn.

In het overleg afgeronde onderwerpen:

- extra dienstvergoeding EXIII;
- reserveringsplan etnische minderheden;
- formatie-uitbreiding hoofdafdeling D;
- formatie D-secretariaat;
- formatie-uitbreiding Kabinet;
- telefoonvergoeding EXIII;
- wonen buiten de standplaats;
- invoering personele integratie in het kader van de Decdoc;
- participatie BVD in Management Development en loopbaanbeleid.

Nog in behandeling:

- Arboret; het treffen van voorzieningen n.a.v. het rapport van de Arbeidsinspectie;
- beveiligingsplan BVD;
- verdere aanpak inzake het Decdoc project;
- differentiatie in beloning op grond van individuele verschillen in het functioneren;
- roulatiebeleid stagiairs;
- onderzoek dienstvervoer;
- PID-contacten (totstandkoming KVB-rapport);
- algemene toekenningscriteria toelage in het kader van beloning arbeidsmarktknelpunten;
- informatiebeleid;
- geen-gedwongen-ontslag garantie;
- emancipatiebeleid;
- uitvoering Wet arbeid gehandicapte werknemers.

Uitvoering Arboret

De uitvoering van de Arboret bij de dienst heeft in de verslagperiode meer inhoud gekregen. Dit is grotendeels toe te schrijven aan de aanpak van enkele concrete zaken op het terrein van de arbeidsomstandigheden.

Allereerst heeft de Arbeidsinspectie in het kader van de Arboret eind vorig jaar een inspectiebezoek aan de dienstgebouwen gebracht. Tijdens dit bezoek heeft de ambtenaar van de Arbeidsinspectie besprekingen gevoerd met HFEZ, hoofd Huishoudelijke Dienst, de Bouwcoördinator en een delegatie van de Overlegcommissie BVD. De bespreking met HFEZ en hoofd Huishoudelijke Dienst betrof een aantal veiligheidsaspecten/-voorzieningen binnen de gebouwen. Met de Bouwcoördinator is voorts afgesproken dat de Arbeidsinspectie in een zo vroeg mogelijk stadium bij de nieuwbouwplannen van de dienst wordt betrokken.

De delegatie van de Overlegcommissie BVD heeft aan beide gesprekken deelgenomen. Daarnaast heeft de RBB een werkplekonderzoek uitgevoerd naar de arbeidsomstandigheden bij de sectie Agenda (bureau Algemene Secretarie, hoofdafdeling A).

Op grond van de rapportage van genoemde instanties wordt thans gewerkt aan verhoging van de veiligheid binnen de gebouwen en verbetering van de arbeidsomstandigheden bij enkele onderdelen.

Met de Overlegcommissie is in het overleg voorts afgesproken dat de ziekteverzuimgegevens in het Arbojaarverslag voortaan verder - naar afdeling - uitgesplitst zullen worden. Door een meer specifieke weergave van de ziekteverzuimgegevens zal naar verwachting een betere signalering van eventuele problemen op het terrein van arbeidsomstandigheden mogelijk zijn.

Opleiding en Vorming

Een terrein waarop steeds meer activiteiten worden ontplooid. In deze periode is vooral aandacht gegeven aan:

- schriftelijk rapporteren, door ruim 100 medewerkers gevolgd;
- introductiecursussen automatisering, inmiddels door 160 medewerkers gevolgd;
- korte cursussen in PC-gebruik;
- afronding SDM-opleidingen;
- taalvaardigheid Engels en Frans.

Het gebruikelijke overzicht met personeelsmutaties over deze verslagperiode is bijgevoegd.

PERSONELSMUTATIES
van 01-10-88 tot 01-04-89

1. AFVLOEIJINGEN.

Reden	MANNEN			TOTAAL	VROUWEN			TOTAAL	TOTAAL			
	Lager	Middelb.	Hoger		Lager	Middelb.	Hoger		Lager	Middelb.	Hoger	
F.L.O.	1	2	1	4	-	4	-	4	1	6	1	8
VUT / WACHTGELD	-	1	1	2	-	2	-	2	-	3	1	4
EIGEN VERZOEK	-	2	2	4	1	3	-	4	1	5	2	8
INVAL. PENSIOEN	1	-	1	2	-	-	-	-	1	-	1	2
AFL. DIENSTVERB. OVERLEDEN												
ART. 98, lid 1, sub f v.h. ARAR												
INDIENSTREDING	3	-	1	4	4	-	-	4	7	-	1	8
				12				10				22

Deeltijdmedewerkers: 64

Opgemaakt, 1 april 1989